

ELS VITRALLS DE L'ESGLÉSIA DEL VENDRELL

Salvador Arroyo i Julivert.

RESUM

L'actual edifici del temple parroquial vendrellenc està dedicat a sant Salvador, la Transfiguració del Senyor, fou construït al segle XVIII. Consta de tres naus, la major de més alçària i dues naus laterals a manera de capelles intercomunicades, quatre per banda, i un fals creuer amb cúpula o cimbori.

L'any 1732 es van iniciar les obres de construcció i el 1739 es va donar per acabada una part important de l'edifici, fins que deu anys més tard, el 1749, el bisbe de Barcelona donà la llicència per beneir la part anterior nova del temple. L'obra del campanar es donà per acabada l'estiu de 1784, quan el 6 d'agost d'aquell any es va col·locar l'àngel- penell. La portalada fou obra entre 1784 i 1786, any en que es va finalitzar l'obra total de l'edifici.

LOCALITZACIÓ DELS VITRALLS.

L'edifici del temple parroquial vendrellenc comptava originàriament amb 17 obertures que estarien tancades amb les seves corresponents vidrieres o vitralls. D'aquestes 17 obertures, 6 es localitzen en la nau major del temple, que es de volta cilíndrica amb llunetons, que s'obren a tres finestres laterals a cada banda, emmarcades per un arc carpanell. Una altra que s'obre a la façana es la gran rosassa de 4 metres de diàmetre, que també dona llum a la nau major. Dues finestres més estan situades a cada un dels braços del creuer. Finalment les 8 restants apareixen a la cúpula del cimbori.

A aquestes 17 obertures inicials s'afegiren durant el segle XIX altres punts de llum amb la construcció al darrer terç d'aquest segle de la nova capella del Santíssim Sagrament, que va suposar la incorporació de cinc finestrals més oberts en la paret lateral esquerra de l'edifici de la capella. També una altra a la sagristia. L'any 1899 es va obrir una nova finestra de grans dimensions al cambril del retaule de santa Anna, que donava un nou punt de llum al braç esquerre del creuer.

Al llarg del segle XX s'han obert en l'edifici fins a 20 nous finestrals, de diferents mides i formes, als que s'han anat incorporant nous vitralls: cinc obertures fetes a l'absis del temple cap a mitjans dels anys 40, sis a l'absis de la capella del Santíssim cap els anys 90, dos al lateral dret de la mateixa capella, un a la capella del darrera l'altar de la Puríssima el 1993, tres a la tribuna del cambril de l'altar de santa Anna 1949, i tres ocus a les capelles de la nau lateral esquerra entre 1954- 1992.

NOTÍCIES DELS VITRALLS HISTÒRICS- Segles XVIII- XIX.

Dels vitralls originals de l'època de construcció del temple no en resta avui cap exemplar. Al llarg de la història hi ha però diferents referències relatives a l'evolució d'aquestes peces artístiques; unes són senzilles reparacions, mentre que altres vegades la documentació localitzada esmenta canvis o substitucions dels antics vitralls per uns de nova fabricació, en molt poques ocasions s'esmenta l'artista o taller a qui s'encarreguen les obres de reparació o realització de les noves peces; amb tot, però, també hi ha com veurem algunes excepcions.

SEGLE XVIII

Cap a les darreries del segle XVIII, apareixen les primeres referències relatives a l'arranjament i/o intervenció en algunes de les primeres obres històriques que haurien cobert els 17 punts de llum originals del temple. La majoria de vegades són ben parques i apareixen barrejades entre d'altres despeses que té la parròquia.

Així l'any 1779, consta una despesa de 2 lliures, 16 sous i 4 diners per uns "encaxats" per "*lo bentanal sobre de Santa Magdalena*" (Llibre dels Paiols), és a dir el finestral del mig de la banda dreta de la nau major. Cap el 1799, el mes d'agost consta que "*se compongue lo simbori del crusero, se reseguiren totas las teuladas*" (Llibre de Paiols). És també en aquest període que apareix documentat un artesà vidrier establert a la vila, es tracta de Joan Morató i Mestre d'ofici vidrier, natural de la parròquia de santa Magdalena (Monjos) i que resideix al Vendrell almenys per espai de set anys. Joan Morató és fill de Jaume Morató d'ofici pagès i de Maria Mestre. Estava casat amb Madrona Rovira natural de l'Arboç, el localitzem establert al Vendrell ja el gener de 1792 vivint al carrer de l'església.

La seva etapa de residència a la vila ve testimoniada pel naixement de cinc fills, batejats a la parròquia vendrellenca entre 1792 i 1798, tal i com ens documenta Salvador Caralt:

Madrona Maria Josepa, batejada el 5 de gener de 1792 i morta l'any 1793.
Maria Margarida Francisca, batejada el 12 de juliol de 1793.
Madrona Maria Francisca el 19 d'abril de 1795.
Teresa Marina Josepa el 1 de gener de 1796, i
Joan Pau Manuel el 18 d'octubre de 1798.

SEGLE XIX

A banda d'aquestes notes del segle XVIII, durant el segle XIX, apareixen d'altres notícies i dades a l'entorn dels diferents vitralls vendrellencs:

Els vitralls del cimbori - 1817-1819/ 1886.

La primera notícia d'aquests vitralls, apareix després de la Guerra del Francès, quan l'any 1817 es fan reparar les vidrieres dels vuit finestrals de la cúpula del temple. La nota explica: *"Al fuster Pau Guell per posar una vidriera al cimbori de la Igl'a. y compondrer las que ja y havia y al mestre de casas per lo mateix : 15 lliuras, 10 sous."* (Llibre de Paiols). L'any 1819, apareix un nou pagament de 7 lliures i 11 sous *"per posar y fer una vidriera del cimbori"* (Llibre de Paiols). Finalment aquests vuit vitralls originaris i/o reparats a principis del segle XIX, varen ser substituïts per uns de nous l'any 1886, tal i com concreten els comptes parroquials de l'època : *"por los vidrios de los ventanales de la cúpula 5 120 reales"* *"al albañil por poner los vidrios 155 reales."* (Llibre de comptes de la parròquia). L'artesà autor d'aquests vitralls podria ser el mateix que el de la rosassa, que també va canviar-se aquest any.

Fotografia del cor del temple vendrellenc durant la primera meitat dels anys vint, es poden observar les siluetes de les imatges de la Transfiguració de l'antic vitrall de 1886.

Els vitralls de la finestra de la sagristia - 1837.

La sagristia vendrellenca, té un gran finestral, obert en la paret de la part posterior del temple, que dona llum a l'estança. Hi ha diferents despeses que fan referència a arranjaments de les vidrieres d'aquesta finestra ; així l'any 1837 consta que es féu reparar *"la vidriera de la sagristia"* alguns vidres de la qual sembla que s'havien trencat ; tot plegat va costar 1 lliura, 8 sous i 2 diners. (Llibre de Paiols).

Així mateix l'any 1850, el mestre de cases Jaume Nogués s'encarregava *"d'arreglar també la finestra de sobre la Sagristia que dona al detrás de la Iglesia"* (Llibreta de comptes de la parròquia). En aquest segon cas es fa referència a una finestra que donava llum al pis superior de la sagristia, al qual s'accedia per una escala situada a l'interior de la sala de la primera. Aquesta finestra , avui gairebé aparedada, és pot observar encara des de la plaça Francesc Macià. Pel que fa a l'actual vitrall de la finestra de la sagristia no hem trobat cap referència que ens permeti la seva datació.

La rosassa -1820- 1822- 1828/ 1886.

L'any 1820, apareix la primera notícia del vitrall de la rosassa de la façana del temple, segons consta en els comptes va costar 23 lliures i 13 sous, una quantitat força important si atenem a d'altres reparacions documentades en l'època. L'any 1822, consta en els comptes que torna a haver-hi reparacions; així mateix l'any 1828, en que es varen gastar 6 lliures per *“posar alguns vidres a la vidriera del cor que ab los vents forts se trencaren”*. (Llibre de Paiols).

L'any 1886, el mateix any que es varen col·locar els nous vitralls del cimbori, es va posar també un nou vitrall a la rosassa de la façana del temple, en el qual es representava la Transfiguració del Senyor. Els comptes de l'època deixen constància d'aquest canvi: *“al Sr. Salvador Vidal por el rosetón de vidrios de colores 4800 reales. Al albañil para colocar la vidriera 187 reales.”* (Llibre de comptes de la Parròquia). Aquesta nota identifica a Salvador Vidal, com a possible autor del vitrall de la rosassa, aquest vitrall es va destruir l'any 1936.

Els vitralls de la capella del Santíssim Sagrament -1880.

La capella del Santíssim Sagrament, fou començada a construir cap el 1874, l'octubre d'aquell any i per tal de fortificar la vila ,després de l'entrada dels carlins el 4 de març d'aquell any, l'autoritat militar va fer caure les parets que havien de servir per bastir la capella. Amb data de 9 de gener de 1876, es demana des de la parròquia vendrellenca, que el Bisbat de Barcelona prengui alguna mesura al respecte: *“V.E.I. disponga que el párroco vuelva a ocupar el terreno de que quedó privado, se levanten y continuen las paredes hasta que queden unidas a las del templo parroquial, como estaban antes”*. (Carta del Preb. Segismundo Boix al Exco. e Ilm. Sr, Obispo de esta Diócesis. 8-1-1876. Arxiu Bisbas de Barcelona).

Les obres de la capella s'iniciaren amb una col·lecta el juliol de 1878, reprenent la construcció l'octubre d'aquell any. L'any 1880, les obres estaven ja força avançades i amb data de 24 de juny de 1880, consta fet un pagament de 8 rals per *“portar i tornar les vidrieras de Vilanova”*. (Llibreta de producte de l'Obra de l'Església).

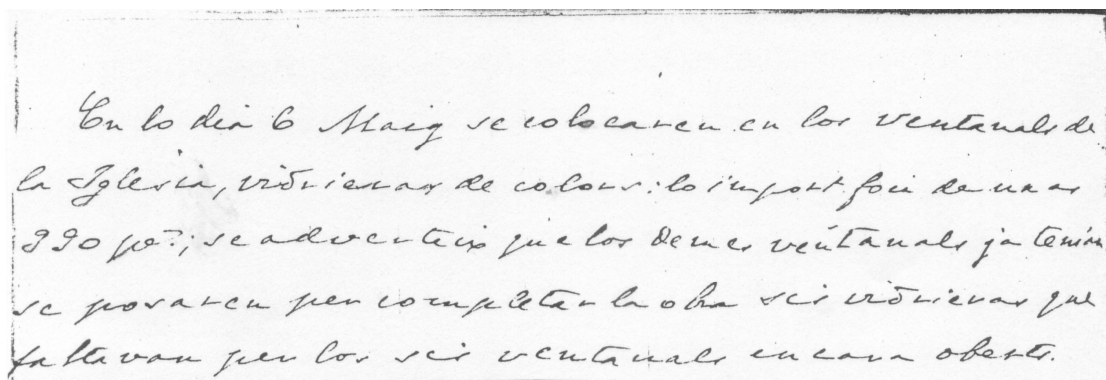
Aquests vitralls de 1880, serien els que cobriren les cinc finestres que originàriament tenia la capella situades totes elles en la paret lateral esquerra de la nau de l'edifici. Totes presenten com a motiu central elements de simbologia eucarística : els pans i els peixos, el raïm, el calze amb la Sagrada Forma, l'Agnus Dei...

Els dos finestrals oberts a la paret del lateral dret i les del absis foren oberts durant la reforma de l'edifici fets entre 1992-93.

Els vitralls de la nau major - 1894.

Durant el rectorat de Mn. Antoni Casellas Ausich (1893- 1897), es varen fer tota una colla de reformes i projectes en el temple vendrellenc. Una d'aquestes fou la instal·lació de sis vitralls a la nau major del temple. La premsa local ja es fa ressò de les obres de col·locació que sembla que varen iniciar-se el 30 d'abril de 1894: *"Según parece, mañana empezarán en nuestra Iglesia parroquial los trabajos de albañilería para la instalación de unas vidrieras de colores, generoso donativo de nuestro compatriota el notario de Barcelona D. Jaime Alegret, elaboradas en uno de los más acreditadas fábricas de dicha ciudad, y que deben colocarse en las seis ventanas que dan luz al centro del templo. Hemos oído decir que dichas vidrieras son de mucho efecto y bastante mérito artístico su pintura."* (El Vendrellense nº 83 de 29- 4- 1894, pàg. 3).

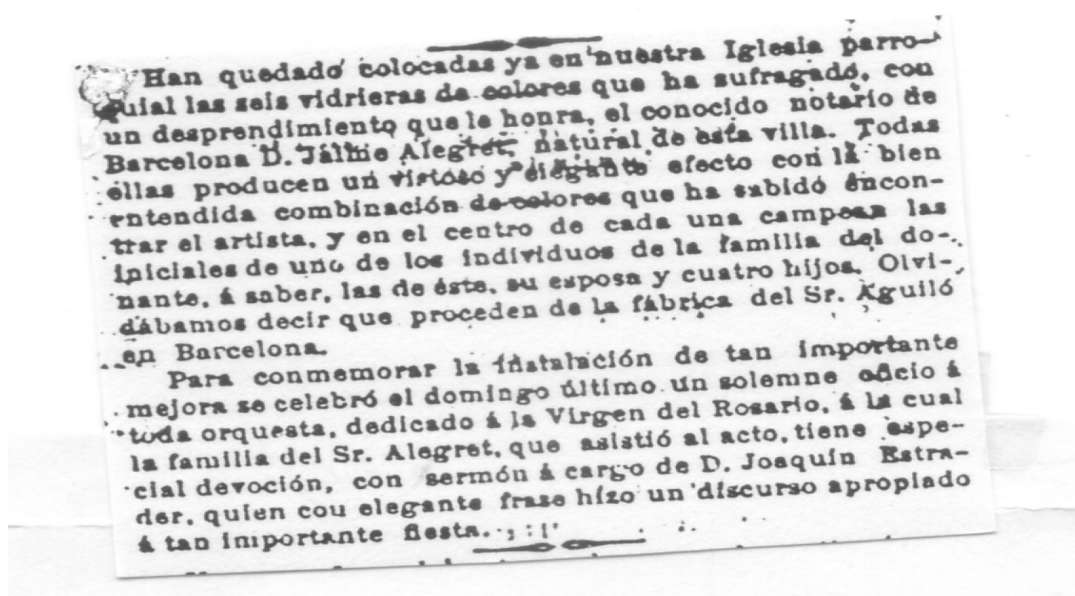
També Mn. Casellas en la seva crònica de la parròquia, anota que amb data de 6 de maig de 1894: *"En este día se celebró un solemne oficio con orquesta y sermón que predicó el Rdo P. Jesuita D. Joaquin Estrada, en obsequio de N^a S^a del Rosario, costado por el Notario D. Jaime Alegret con motivo de la instalación en esta Iglesia parroquial de seis vidrieras de colores, que sufragó el espresado Sor. Alegret, natural de esta villa. Todas ellas producen vistoso y elegante efecto con la bien entendida combinación de colores que ha sabido encontrar el artista y en el centro de cada una campear las iniciales de uno de los individuos de la familia del donante, á saber : las de este, su esposa y cuatro hijos. Estas vidrieras proceden de la fabrica del Sor. Aguiló de Barcelona, donde ejerce su profesión el generoso bienechor Sor. Alegret"*. (Crònica de la Parròquia. pàg.7 i 8 . A.H.P.V.).

En lo dia 6 Maig se colocaren en los ventanals de la Iglesia, vidrieras de colores. lo import fou de unas 290 p^{tas}; se advierte que los demás ventanals ya tenían se provacen por completar la obra sei vidrieras que faltaban por los sei ventanals en esta obra.

Nota que Mn. Antoni Casellas Ausich, rector del vendrell de 1893 a 1897, va escriure al llibre de consuetud de la parroquia deixant constàncies de la col·locació dels vitralls de 1894. (A.H.P.V.).

Un comentari molt semblant i potser basat en la nota del rector Casellas, apareix publicat en la pàgina 3 del setmanari “ El Vendrellense” n. 85 de 13 de maig de 1894.

Noticia publicada a “El vendrellense” número 85, de 13 de maig de 1894, on es ressenya que els vitralls són obra de la casa Aguiló de Barcelona

El mateix sacerdot anota en el Llibre de consuetud parroquial que: *“En lo día 6 maig se colocaren en los ventanals de la Iglesia, vidrieras de colores i lo import fou de unas 990 pesetas ; se advierteix que los demes ventanals ja tenian i se osaren per completar la obra sis vidrieras que faltavan per los sis ventanals ancora oberts.”* (Llibre de Consuetud. A.H.P.V.).

Sant Jaume, patronímic del donant, Jaume Alegret Vidal, en el vitrall del braç pret del creuer de l'església vendrellenca.

D'aquests sis vitralls donats per la família Alegret- Casas l'any 1894, sols resten avui els tres del lateral esquerra de la nau major del temple.

Sant Francesc Xavier en el vitrall del braç esquerre del creuer, damunt l'altar de santa Anna. Porta les inicials A.C.. que corresponen a Anna Casas, muller de Jaume Alegret.

Sembren també d'aquesta època els dos de les finestres dels braços del creuer ; que representen a la dreta a sant Jaume el Major i a l'esquerra a sant Francesc Xavier, un porta al peu les inicials A.C que corresponen a Anna Casas, muller del donant i l'altre porta l'escut del col·legi de notaris, professió que exercia Alegret quan es va realitzar tota l'obra artística. Els tres finestrals de la banda dreta van estar coberts per tres vidrets pintats. amb diferents elements de simbologia

eucarística , com els pans i els peixos, l'Agnus Dei, i una creu de crismó amb la llàntia i els símbols del principi i fi. Eren obra del pintor local Miquel Rossell. El gener del any 2002, foren substituïts per tres nous vitralls de 180 cm per 90 d'amplada, obra del artista vidrier vendrellenc J. M. Poblet i Fortuny, aquestes tres noves peces estan fetes a semblança dels vitralls de 1894, però en el lloc on figuren les inicials dels familiars hi apareixen ara unes vistes exteriors dels tres temples que varen ser parròquia del Vendrell. L'ermita de sant Salvador, una imatge ideal de la primitiva església medieval i l'actual temple.

EL vitrall del cambril del retaule de santa Anna -1899.

L'any 1899 i durant el rectorat de Mn. Josep Guitart i Angelina (1897- 1904). es va procedir a la rehabilitació del cambril i la imatge del retaule de santa Anna. La premsa local ja deix constància a principis de juliol de 1899 que "*con motivo de las reformas que van á practicarse en el camarin del altar de Santa Anna (...) se ha despojado á la imagen que allí se venera de los vestidos sobrepuestos que de tiempo inmemorial llevaba...*" (El Vendrellense 2-7-1899 pàg. 3).

Aquesta rehabilitació sembla que va estar impulsada pel rector, qui a partir de l'abril encomana el càrrec d'administradors de santa Anna als quatre més importants propietaris de la vila. el mateix rector en deix constància a la " crònica de la parròquia" , després diferents reunions amb els administradors,

varen decidir: *“limpiar el altar, retirar los angeles (...) restaurar el camarín de la Santa, abrir un ventanal para que hubiese más luz y hasta se había pensado en cambiar a la imagen por otra de más esvelta 8...) hecha dicha restauración se inauguró el día 22 de julio de 1899.”* (Crònica de la parròquia pag. 20-22). També el setmanari local “El Vendrellense” deixa constància de l’obertura del finestral i de la col·locació del nou vitrall: *“Han tocado ya á su término las obras del camarín del altar de nuestra excelsa patrona Santa Ana el la iglesia parroquial. El grandioso ventanal que se ha abierto en el mismo, decorado con vidriers de colores, produce muy buen efecto, asi como también la antigua imagen de piedra de la Santa que ha sido restaurada muy acertadamente.”* (El Vendrellense de 23-7-1899).

ELS VITRALLS MODERNS: LOCALITZACIÓ I ARTISTES.

1- El vitrall de la rosassa - 1943.

Va ser inaugurat per la Festa Major del 1943, ja que l’antic va ser destruït durant la guerra civil. L’obra s’encarregà a la casa Oriach de Barcelona i té 4 metres de diàmetre. La casa Oriach, construïa també en aquell temps els vitralls de la catedral barcelonina. Representa la Resurrecció del Senyor, amb la llegenda “SALVATOR NOSTER”. El seu cost fou de 8.000 pessetes, les quals foren recollides per la recaptació obtinguda en tres concerts festivals a càrrec del cor de la “Capilla Arciprestal”, dirigit pel vicari- organista Josep M. Artés i l’actuació del “Grupo Folklórico del Frente de Juventudes” dirigit per Josefina Soldevila i Guix. Els concerts i actuacions se celebraren al local del “Centro Vendrellense” el desembre de 1942 , el maig de 1943 i el juliol de 1943. (Acción Catòlica i Full Parroquial 1942-43).

Vitrall de la rosassa, inaugurat durant la festa major de l’any 1943, obra de la casa Oriach de Barcelona, representa la resurrecció del Senyor.

Els vitralls de la tribuna del cambril de santa Anna - 1949.

Cap els anys 40 aprofitant la finestra oberta l'any 1899 al mur del temple, es va obrir l'actual tribuna del cambril de santa Anna. En els comptes de l'administració de l'altar de 1949, consta fet un pagament destinat a l'adquisició dels nous vitralls del cambril. (Llibreta de comptes de sta. Anna. A.H.P.V.)

Vitrall de la Capella de Jesús de Natzaret -1954.

L'abril de 1954 es col·locava el vitrall amb les lletres de l'anagrama de Jesús, per tal de cobrir la nova finestra feta damunt de l'altar de la capella del Natzaret i del sant Crist. (Periòdic Vendrell. Abril 1954).

Altres obertures, finestres i vitralls. 1992-1993.

L'any 1992 es varen obrir dues finestres més en forma d'òcul a les capelles de la Cort de Maria i el la de la Mare de Déu dels Dolors, seguint la línia de la oberta l'any 1954 sobre l'altar de Jesús de Natzaret. En totes dues es varen col·locar uns vitralls encarregats a l'artista vendrellenca Josefina Rossell i Romeu. En la capella dels Dolors, apareix el cor traspasat per les set espases ; mentre que en la de la Cort de Maria, Rossell es basa en el motiu de l'anagrama de Maria.

Entre 1992 i 1993 es varen realitzar unes importants reformes a la capella del Santíssim Sagrament, que varen modificar sensiblement el conjunt originari realitzat per Jujol l'any 1942. La direcció de l'obra va estar a càrrec de la Junta d'obres parroquial, sota un projecte de l'arquitecte Frederic Porta i Vidal. D'entre d'altres incorporacions, en la referida reforma es varen obrir 6 finestres a l'absis de la capella, més dues - fins llavors cegades- al mur lateral dret de l'edifici.

Els vitralls que avui figuren en aquests nous punts de llum són obra de l'artista vendrellenca Josefina Rossell i Romeu. La inauguració de l'obra es va fer per Nadal de 1993.

El mes de maig de 1993 es va obrir un nou finestral de grans dimensions a la capella situada darrera l'altar de la Puríssima. El vitrall que avui podem veure es també obra de Josefina Rossell i Romeu amb dibuix de Jordi Lluís Rovira ambdós del Vendrell. En la part superior apareix l'escut de Catalunya entre dues mates de llorer, el segueixen dues vistes de sant Vicenç de Calders i del Vendrell. Sota dels dos pobles hi ha les imatges dels dos patrons del Principat, Sant Jordi a l'esquerra i la Mare de Déu de Montserrat a la dreta. Sota de Sant Jordi apareix la rosa i sota la Moreneta una panera amb flors. Els artistes signen sota la panera de flors "Rossell. J. Ll. Rovira. 93".

Entre 1999 i 2000 s'han fabricat vuit vitralls per tal de col·locar-los en les vuit finestres del cimbori del temple. Els dibuixos son obra de l'artista local Joan

Descals i Esquiús, el qual s'ha basat per la seva creació en la interpretació personal del text del poema el Pessebre de Joan Alavedra, que va musicar el Mestre Pau Casals. La realització d'aquests vitralls ha anat a càrrec dels artesans vitrallers vendrellencs Josefina Rossell i Romeu i J. M. Poblet i Fortuny; tot plegat ha estat portat a terme sota la iniciativa d'una Comissió Pro-Vitralls i el Consell Pastoral de la Parròquia vendrellenca. Tots els vitralls repeteixen tres elements, la llum, la vida i Déu. El títol de cada un resta escrit en l'obra i es un fragment de l'obra d'Alavedra, per l'ordre de col·locació són : "Un àngel d'ales daurades vola al recer dels pastors", "Pel prat fulgura claror encantada", "He de filar per teixir-ne un drap", "Només nosaltres sabem el misteri", "Al cor de la nit la llum ha sortit en una establia", "Que li donarem que ben grat li sia?". "Venim a adorar l'infant que us naixia" i "Pau a la Terra". Cada un d'aquests vitralls amida 1, 75 d'alçada per un metre d'amplada i costa cada un unes 350.000 pessetes. (El 3 de Vuit 22-10-1999). Estan destinats a substituir als vidres de color groc que des de la restauració del temple els anys 40, es col·locaren a les finestres del cimbori, per tal de ressaltar el color auri de l'obra del presbiteri.

Les obres de col·locació dels vitralls s'inicien el 8 de novembre del any 2000 per l'empresa de construcció J.B.P. del Vendrell (Joan Borne Pérez), els treballs varen allargar-se fins el dia 11 de novembre en que es col·locaren les vuit peces. La inauguració estava prevista per la nit del 29 de desembre amb la celebració d'un concert al temple, malgrat tot l'acte es va haver de suspendre arran del fet que la forta ventada de la nit del 28 de desembre va malmetre i trencar tres dels nou vitralls col·locats el mes anterior. (Diari de Tarragona 30-XII-2000 pàg. 25).

Durant la setmana del 15 al 21 de gener de l'any 2001, es va procedir a baixar els tres vitralls malmesos per tal de procedir a la seva reconstrucció al taller dels autors de l'obra situat al carrer de Mar del Vendrell. El 3 de març de l'any 2001, es va celebrar el concert i l'acte de inauguració dels nous vitralls degudament reposats al cimbori del temple parroquial